

netle anıp bunu dinî bir gelenek haline getirmeleri Şîî olmayan âlimler ve halk toplulukları tarafından büyük bir tepkiyle karşılanmış, bu durum, İslâm dünyasında Şîî-Sünnî ayrılığının süreklilik kazanmasının başlıca sebeplerinden birini teşkil etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "la'n" md.; *Lisânü'l-'Arab*, "la'n" md.; Tehânevî, *Keşşâf*, II, 1309; *Kâmus Tercümesi*, IV, 750-752; Wensinck, *el-Mu'cem*, "la'n" md.; M. F. Abdülbâkî, *el-Mu'cem*, "la'n" md.; Buhârî, "Fezâ'il", 12, "Cihâd", 17, "Edeb", 44, "Zebâ'ih", 25; Müslim, "Bir", 80, 87-88; İbn Mâce, "Ticârât", 6; Ebû Dâvûd, "Edeb", 45; Gazzâlî, *İhyâ'* (Beyrut), III, 123-126; Fahreddin er-Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, IV, 164; XX, 236; Zehebî, *el-Kebâ'ir ve tebyinü'l-mehârim* (nşr. Muhyiddin Müstû), Beyrut - Dımaşk 1411/1991, s. 148-150; Şemseddin İbn Müflih, *el-Âdâbü's-şer'iyye* (nşr. Şuayb el-Arnaût - Ömer el-Kayyâm), Beyrut 1416/1996, I, 285-295; İbn Hacer, *Fethu'l-bârî* (Sa'd), XXV, 210; Bedreddin el-Aynî, *'Umdetü'l-kârî*, Kahire 1392/1972, VIII, 417; Cevâd Ali, *el-Mufaşşal*, IV, 410; Muhammet Beyler, *Hadislerle Göre Lânet* (yüksek lisans tezi, 1996), MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, tür.yer.; Mustafa Çağrıncı, "Beddua", *DİA*, V, 297-298.

KÂMİL YAŞAROĞLU

LAOUST, M. Henri (1905-1983)

İbn Teymiyye üzerine araştırmalarıyla tanınan Fransız şarkiyatçısı.

Babası Emile Laoust Berberî lehçeleri uzmanıydı. M. Henri ailesiyle birlikte Fas'a giderek bir müddet orada kaldı. Ecole Nationale Supérieure'den mezun olduktan sonra (1926) Paris Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Enstitüsü ile Sorbonne Üniversitesi'nde felsefe ve Arapça okudu. Kahire'deki Institut Français d'Archéologie Orientale'de öğrenim gördü ve 1937 yılında Institut Français des Etudes Arabes de Damas'ın önce sekreterliğine, ardından müdürlüğüne getirildi. Çalışmalarında önceliği eski metinlerin ilmî neşrine verdiği için çok sayıda eseri yayımlandı. Farklı kütüphanelerdeki yazma kitapların tesbit edilmesi amacıyla enstitüye bağlı araştırmacıların serbest çalışmaya yönlendirilmesinde önemli katkıları oldu.

Müdürlük yaptığı sürece Suriye'nin iç meselelerinden uzak tuttuğu enstitüde sosyoloji ve siyaset konuları üzerindeki çalışmalarla fazla ilgilenmediyse de enstitünün ülkesinin dış siyasetine hizmet etmesi amacıyla kurulmuş olması dolaylı da olsa Henri Laoust'un günlük siyasetten uzak kalmasına imkân vermedi. Bu

sebeple Fransız sömürge idaresinin sivil ve askerî memurları burada belli dönemlerde eğitim gördü. Laoust, İslâm ve Arap dünyası hakkındaki bilgisi ve ılımlı şahsiyeti sayesinde müslüman çevrelerle rahatça münasebet kurabiliyordu. Louis Massignon'un telkiniyle başladığı Takıyyüddin İbn Teymiyye hakkındaki çalışmaları Vehhâbîler'in dışında Mısır, Cezayir ve Fas'taki islah hareketlerinin İbn Teymiyye ile yakından ilgilendikleri döneme rastlamıştır.

1946'da Fransa'ya dönen Laoust, 1956 yılına kadar Lyon Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Louis Massignon, 1927'de yayımlamaya başladığı *Revue des études islamiques* adlı dergiyi 1956-1962 yılları arasında Laoust ile birlikte idare etti. Onun 1962'de ölümünden sonra 1981 yılına kadar derginin müdürlüğünü Laoust üstlendi. Collège de France'a 1957'de üye kabul edilen Laoust burada Massignon tarafından kurulan İslâm Sosyolojisi Kürsüsü'nün başına geçti (1962); 1975 yılına kadar ders verdi ve çok sayıda araştırmacı yetiştirdi. Louis Massignon, Jean Sauvaget, Regis Blachère, J. Berque ve Claude Cahen gibi Laoust da özel kütüphanesini buraya bağışlayarak Arap, Türk ve İslâm Tedkikleri Kütüphanesi'nin oluşmasına yardımcı oldu.

Henri Laoust'un araştırmaları daha ziyade kelâm, usûl-i fıkıh, fıkıh ve tarih alanında yoğunlaştı. XIX. yüzyıl şarkiyatçıları gibi klasik konulara ağırlık verdiği için doktora konusu olarak İbn Teymiyye'nin düşünce yapısını tercih etti. Mısır'da bulunduğu yıllarda bu ülkenin dinî ve siyâsî konumuyla da ilgilenerek makaleler yazdı. İslah hareketinin önderlerinden Reşîd Rızâ'nın hilâfet ve imâmete dair eseri üzerine hazırladığı çalışmasını ikinci tez olarak takdim etmek istediysede hem yazarının hayatta olması hem Mısır'ın o dönemdeki konumu sebebiyle bundan vazgeçti. İbn Teymiyye'nin içtimaî ve si-

M. Henri
Laoust

yasî fikirleri hakkında yaptığı asıl teziyle devlet doktoru unvanını alırken sonraki yıllarda gerçekleştireceği araştırmalarının istikametini de bu çalışması belirledi. Bu tezi tamamlamak üzere İbn Teymiyye'nin fıkıh usulü üzerine yazdığı eseri ikinci tezi olarak takdim etti.

Daha sonraki yıllarda Henri Laoust ilgi alanını genişletti. Ebü'l-Alâ el-Maarrî, Mâverdi, Gazzâlî, İbn Tûmert, Mavaffakuddin İbn Kudâme, İbnü'l-Mutahhar el-Hillî, İbn Kesîr ve İbn Haldûn gibi âlimlerin görüşleri üzerine daha çok makale tarzında araştırmalar yaptı. İslâm dininin geçirdiği tarihî süreç içinde Hanbelîliğin konumunu belirlemek amacıyla tarih kaynaklarına ve özellikle halifelik konusunda İbn Kesîr'in *el-Bidâye ve'n-nihâye*'sine önem verdi, yalnız onun eserlerine dayalı makaleler yazdı. Laoust, Sünnî mezheplere olan ilgisi yanında Hillî'nin eserleri ışığında Şîî mezhebine dair makaleler de yayımladı. Bazı İslâm kaynaklarını Fransızca'ya çevirirken bunlara yazdığı girişler ve eklediği dipnotlar ilmî araştırmalara önemli katkılar olarak kabul edilmiştir. Ayrıca İslâm ülkeleri hukukçuları ile Fransız hukukçuları arasında diyalog kurmaya gayret gösteren Laoust, bu amaçla insan hakları ve İslâm konusunda ilk üçü Riyad'da yapılan toplantıların ardından Paris, Viyana, Cenevre ve Strasburg'da benzerlerinin düzenlenmesinde önemli rol oynadı.

Eserleri. 1. *Essai sur les doctrines sociales et politiques d'Ibn Taimiya* (Kahire 1939). Muhammed Abdülazîm Ali tarafından *Nazariyyâtü şeyhi'l-İslâm İbn Teymiyye fi's-siyâse ve'l-ictimâ'* adıyla Arapça'ya çevrilmiştir (Kahire 1996/1976). 2. *Contribution à une étude de la méthodologie canonique d'Ibn Taimiya* (Kahire 1939). 3. *Les schismes dans l'Islam* (Paris 1962, 1969, 1977). İslâm mezhepleri konusunda araştırmacılar için rehber kitap özelliği taşımaktadır. 4. *La politique de Ghazali* (Paris 1970).

Tercümeleri. 1. *Le califat dans la doctrine de Raşid Rida* (Beyrut 1938). *el-Hilâfe ve'l-imâmetü'l-uzmâ'*'nin çevirisidir. 2. *Le traité de droit public d'Ibn Taimiya* (Beyrouth 1948). *es-Siyâsetü's-şer'iyye fi işlahi'r-râ'i ve'r-râ'iyye*'nin tercümesidir. 3. *La profession de foi d'Ibn Taymiyya* (Paris 1986). *el-'Akîdetü'l-Vâşıyye*'nin çevirisidir. 4. *La profession de foi d'Ibn Batta* (Damas 1958). *eş-Şerh ve'l-İbâne 'alâ usûli's-sünne ve'd-diyâne*'nin tercümesidir. 5. *Les gouverneurs de Damas sous les mam-*

louks et les premiers ottomans (Damas 1952). İbn Tolun'un *İ'lâmü'l-verâ bimen vüllüye nâ'iben mine'l-Etrâk bi-Dimaşkı'l-kübrâ'sının* çevirisidir. 6. *Histoire des pachas et des cadis de Damas depuis le règne du Sultan Salim (922-1156/1516-1744)*. Muhammed İbn Cum'a'nın *Kitâbü'l-Bâsât ve'l-kuğât*'inin tercümesi olup bir önceki eserle birlikte yayımlanmıştır. 7. *Le précis de droit d'Ibn Qudama* (Beyrouth 1950). *el-'Umde fi'l-fıkhı'l-Hanbelî*'nin çevirisidir.

Makalelerinden bazıları da şunlardır: "Le réformisme des salafiya" (*REI*, VI/2 [1932], s. 175-224); "Le Caire et sa fonction dans l'Islam contemporain" (*Afrique Française* [1933], s. 318-321); "L'évolution politique et culturelle de l'Égypte contemporaine" (*Entretiens sur l'évolution des pays de civilisation arabe* [Paris 1937], s. 68-94); "Quelques opinions sur la théodicée d'Ibn Taimiya" (*Mélanges Maspéro*, III [Le Caire 1937], s. 431-438); "Un risala d'Ibn Taimiya sur le serment de répudiation" (*BEO*, VII [1937-1938], s. 215-236); "La biographie d'Ibn Taimiya d'après Ibn Katir" (*a.g.e.*, X [1943], s. 115-162); "Ibn Katir historien" (*Arabica*, II [1955], s. 42-88); "La critique du sunnisme dans la doctrine d'al-Hillî" (*REI*, XXXIV [1966], s. 35-60); "Les fondements de l'imamat dans le Minhag d'al-Hillî" (*a.g.e.*, XLVI [1978], s. 3-56); "Comment définir le sunnisme et le chiisme" (*a.g.e.*, XLVII/I [1979], s. 3-17). Laoust'un 1932-1980 yılları arasında *Revue de études islamiques*'te yayımlanan on bir makalesi D. Sourdel – J. Soudel-Thomine tarafından *Pluralismes dans l'Islam* adıyla kitap haline getirilmiştir (Paris 1983; eserlerinin geniş bir listesi için bk. Sourdel, LII [1984], s. 3-16).

BİBLİYOGRAFYA :

Necib el-Akiki, *el-Müsteşrikün*, Kahire 1980, I, 321-323; R. Avez, *L'institut français de Damas au palais Azem (1922-1946) à travers les archives*, Damas 1993, s. 148-150; D. Reig, *Homo orientaliste*, Paris 1998, s. 104; Amar Samb, "Hommage à M. Henri Laoust", *BEO*, XXX (1978), s. 197-200; D. Sourdel – J. Soudel-Thomine, "Henri-Laoust (1905-1983)", *REI*, LII (1984), s. 3-16; G. Makdisi, "Henri Laoust (1905-1983)", *JA*, CCLXXII (1984), s. 219-222.

AHMET KAVAS

LÂR

(لر)

Güney İran'da Lâristan bölgesinin merkez şehri (bk. LÂRİSTAN).

LÂRENDE

(bk. KARAMAN).

LÂRÎ, Muslihuddin

(مصلح الدين الارى)

Molla Muslihuddîn Muhammed (Mehmed) b. Salâh b. Celâlidîn Mültevi el-Lârî (ö. 979/1572)

Hâşiye ve risâleleriyle tanınan âlim.

916 (1510) yılı civarında bugün İran sınırları içinde bulunan Lâristan bölgesinin merkezi Lâr şehrinde doğdu. Kaynaklarda geçen Ensârî, Sa'dî ve Ubâdî nisbeleri, bizzat kendisi tarafından belirtildiği üzere ashtapan Sa'd b. Ubâde el-Ensârî'nin soyundan gelmesiyle ilgilidir (Storey, I, 116). Mîr Gıyâseddin Mansûr ve Mîr Kemâleddin Hüseyin Lârî gibi âlimlerden ders aldı. 1530'da Hindistan'a gitti; Argun hânedanı hükümdarlarından Hüseyin Şah Argun'a ve himayesine mazhar olduğu Bâbürlü Hükümdarı Hümâyün'a hocalık yaptı. Hümâyün'un ölümünden (963/1556) sonra meydana gelen karışıklıklar sebebiyle Hindistan'ı terkederek Halep'e geldi. Kısa bir süre sonra hacca gidip tekrar Halep'e döndü. Ardından İstanbul'a geçti. Şeyhülislâm Ebüssuûd Efendi ve diğer bazı âlimlerle mübâhaseelerde bulunarak yetkinliğini ispat etti ve 50 akçe maaşla müderris tayin edildi. Fakat umduğu itibarı bulamayan Lârî maaşının azlığını bahane ederek İstanbul'dan ayrılıp Diyarbekir'e gitti. Vali İskender Paşa onu çok iyi karşıladı, kendisine ve çocuklarına hoca olarak tuttu. Ayrıca 967 (1560) yılında Diyarbekir'in en yüksek medresesi olan Hüsrev Paşa (Hüsreviye) Medresesi müderrisliğine ve Diyarbekir müftülüğüne tayin etti. Lârî bu görevini hayatının sonuna kadar sürdürdü ve Diyarbekir'de vefat ederek Safa Camii'nin haziresine defnedildi.

Muslihuddîn-i Lârî akfî ve nakfî ilimlerde geniş bilgiye sahipti. Kâtib Çelebi eserleri hakkında bilgi verirken birçoğunun benzerinin yazılmadığını söyler (*Keşfü'z-zunûn*, I, 60, 191; II, 1372). Lârî Arapça ve Farsça şiirler de kaleme aldı; İstanbul'da iken Ebüssuûd Efendi'nin *el-Şâşidetü'l-mîmiyye*'sine yazdığı nazire pek başarılı bulunmamıştır. Şiirde "Kelâmî" mahlasını kullanan Lârî muhtemelen Türkçe de biliyordu, çünkü Arapça ve Farsça bilmeyen İskender Paşa'nın çocuklarına hocalık yapması mümkün olmazdı.

Eserleri. 1. *Hâşiye 'alâ Envârî't-tenzil* (Manisa İl Halk Ktp., nr. 37). 2. *Tefsîru sûreti'l-ıkrâdr* (Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 3182). 3. *Şerhu'l-Erba'in li'n-Nevevî* (Süleymaniye Ktp., Amcazâde Hüseyin Paşa, nr. 102; Fâtih, nr. 781). 4. *Şerhu Şemâ'ili'n-nebî*. Tirmizî'nin eserinin Arapça ve Farsça şerhidir (İÜ Ktp., nr. 5544; Süleymaniye Ktp., Beşir Ağa, nr. 121, Şehid Ali Paşa, nr. 477). 5. *Şerhu'l-İrşâd fi furû'î's-Şâfi'iyye*. İbnü'l-Mukrî el-Yemenî'ye ait eserin şerhi olup asıl adı *Ta'yînü'r-reşâd ve tebyînü'l-irşâd*'dir (*Keşfü'z-zunûn*, I, 69). 6. *Ferâ'izü'l-Lârî (Şerhu's-Sirâciyye)*. Hanefî fakihî Sirâceddin Muhammed b. Mahmûd es-Secâvendî'nin *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye* adlı eserinin şerhidir (Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa, nr. 792). 7. *Hâşiye 'alâ Şerhi'l-Mevâkıf*. Cürcânî'nin Adudüddin el-İcî'ye ait *el-Mevâkıf*'ına yazdığı şerh üzerine hâşiyedir (*a.g.e.*, II, 1893; Süleymaniye Ktp., Beşir Ağa, nr. 396). 8. *Hâşiye 'alâ Me'tâli'i'l-enzâr*. Beyzâvî'nin *Şavâli'u'l-envâr*'ına Mahmûd b. Abdurrahman el-İsfahânî tarafından *Me'tâli'u'l-enzâr* adıyla yazılan şerhin hâşiyesidir (İÜ Ktp., nr. 2396). 9. *Risâle fi bahşi'l-ıkrâdr ve'l-me'âd* (*Risâle fi işbâti'l-ıkrâdr-i-cismânî*) Köprülü (Mehmed Asım Bey, nr. 224) ve Râşid Efendi (nr. 11277) kütüphanelerinde nüshaları bulunmaktadır. 10. *Risâle fi beyânî kudretillâh* (Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 3235). 11. *Risâle fi burhânî't-temânu' fi âyeti "Lev kâne fihimâ âlihe"* (Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 3235; Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 3790, Hüsrev Paşa, nr. 244/2). 12. *Risâle fi halli muğâle'âtı ictimâ'i'n-naķizayn* (Süleymaniye Ktp., Damad İbrâhim Paşa, nr. 791/5). 13. *Risâle fi'l-hareke* (Süleymaniye Ktp., Nâfîz Paşa, nr. 1220). 14. *Risâle fi bahşi'l-irâde* (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 385/6). 15. *Risâle fi mes'ele'ti'l-eb'âd* (Süleymaniye Ktp., Damad İbrâhim Paşa, nr. 791/3). 16. *Mecmû'u'r-resâil* (Süleymaniye Ktp., Damad İbrâhim Paşa, nr. 791). 17. *Bahşü tamâmi'l-müşterek* (Gotha Ktp., nr. 87/2, 88/2; Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 385/4). 18. *Risâle fi tahkiki sâlibâtı'l-mahmûl* (Süleymaniye Ktp., Damad İbrâhim Paşa, nr. 791/4). 19. *Mürşidü'l-ğınâ' şerhu Emsiletü'l-binâ'* (Millet Ktp., nr. 4328; Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar, nr. 1229; Râşid Efendi Ktp., nr. 11287). 20. *Ünmüzecü'l-ülûm* (Millet Ktp., Feyzullah Efendi, nr. 2145). 21. *Hâşiye 'ale'l-Mu'tavvel*. Sa'deddin et-Teftâzânî'nin belâğata dair eserinin hâ-